

3. O'Hair D. Real Communication / Dan O'Hair, Mary Wiemann, Dorothy Imrich Mullin, Jason J. Teven – Boston, New York : Bedford/St. Martin's, 2012 – 642 p.

4. Сидоренко Е. В. Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии / Е. В. Сидоренко. – СПб. : Речь, 2008. – 208 с.

УДК 81-115 [811.111+811.161.2]

ОСОБЛИВОСТІ НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ РОЗМОВНОЇ МОВИ ЯК ОДНІЄЇ З ОСНОВНИХ ФОРМ ЇЇ ІСНУВАННЯ (на матеріалі назв транспортних засобів)

Ю. В. Куш

1. В теперішній час ніхто не має сумнівів, що мова як засіб спілкування виникає і розвивається тільки в суспільстві. Одне, мова – явище соціальне. Соціолінгвістика – галузь мовознавства, яка вивчає мову у зв'язку з соціальними умовами його існування. До одного з найважливіших понять соціолінгвістики відноситься *мовна варіативність*, яка є об'єктивною властивістю мовної системи та найяскравішим проявом еволюції мови. Вона забезпечує мовцю можливість не тільки вільно висловлювати свої думки, а й робити це різними засобами. В даному дослідженні розглядаються основні ознаки розмовної мови (далі РМ) як одного з варіантів її існування.

Значні результати у вивченні особливостей РМ в німецькій та українській мовах отримані у роботах У. Аммона, Х. Вернера, В. О. Горпинич, В. Д. Девкіна, А. І. Домашнева, Л. П. Крисіна, Г. С. Лозко, О. Б. Сиротініної.

Актуальність дослідження визначається, насамперед, необхідністю вивчення особливостей РМ як однієї з основних форм її існування.

Мета роботи полягає у вивченні загальних і відмінних особливостей розмовної німецької та української мови.

Об'єктом дослідження виступає німецька та українська РМ, предметом – її основні загальні і відмінні особливості.

2. Мовна варіативність є однією з центральних тем соціолінгвістики. В будь-який період історії система мови містить низку варіювальних одиниць і форми їх модулювання. Під *варіантами* розуміються форми і одиниці, які вільно чергуються, в межах однієї спільноти (Швейцер, 4).

РМ, одна з форм мови, яка реалізується переважно в усній формі в ситуації непередбаченого, невимушеного спілкування при безпосередній взаємодії партнерів комунікації. Розмовний стиль характеризується масовістю використання. Основна сфера реалізації РМ – повсякденна звичайна комунікація, яка відбувається у неофіційній обстановці. Носіями РМ є люди, які володіють літературною мовою, тобто за параметром «носій мови» даний різновид протиставлен, передусім діалектам й просторіччю. Багатьма лінгвістами вирішується питання, який саме фактор РМ визначає її сутність, також ведуться дискусії про межі РМ. Безперечним є те, що особливості РМ найбільш яскравіше виражаються при відчутті розкритості та невимушеності. Окрім цього, РМ є засобом спілкування не з масами, а з одним або двома особами.

РМ має багато спільного з нелітературною мовою (діалекти, жаргони, просторіччя), оскільки їх об'єднує усна форма, непередбаченість, неофіційність і невимушеність спілкування. Розмовна повсякденна мова – найдавніша і основна форма існування мови. В до письмову епоху вона була пануючою, але не єдиною (поряд з фольклором, культовими, обрядовими та іншими різновидами усної мови). При всій її жвавості і безперервному оновленні РМ в основному своєму ядрі устоює від ударів часу і зберігається сторіччями (Девкін, 14).

3. Багато мовних особливостей розмовної мови визначаються її тісною зв'язаністю з ситуацією. Ситуація, як повноправна складова частина комунікативного акту, «вливається» в мову. Комунікативний акт в розмовній мові характеризується тісною взаємодією вербальних та невербальних (жесто-мімічних) компонентів.

Відомий дослідник розмовної мови В. Д. Девкін вважає необхідним виділити в лексиці, яка використовується в розмовній мові, такі елементи, як: загально мовний нейтральний пласт, розмовно забарвлений, зв'язаний з «побутовою номенклатурою», тобто неактуальний для офіційного спілкування, розмовні дублети та синоніми нейтральних номінацій, «несловникові» лексичні способи, які залучаються в живій вільній мові як заміни лексем, що регулярно використовуються. Основну частину лексики складає РМ – звичайна, нейтральна, загальнолітературна лексика (Девкін, 215).

4. При всьому різноманітті трактувань більшість лінгвістів схиляється до думки про те, що характер розмовної мови визначається регіональними, ситуаційними та соціальними факторами. Найбільше диференціювання розмовної мови спостерігається в територіальному відношенні. Якісною ознакою *Umgangssprache* є принцип локальної співвіднесеності. В германістиці виділяють три окремі формації розмовної мови, в залежності від їхнього положення відносно місцевого діалекту та літературної мови:

1) місцеві розмовні мови, які характеризуються найбільш сильною локальною співвіднесеністю, близькістю до місцевого діалекту, у зв'язку з чим їх іноді називають напівдіалектами (*Halbmundart*);

2) обласні розмовні мови, які формуються навколо великих міст у межах визначених земель та провінцій: верхнесаксонська, гессенська, вюртембергська, швабсько-баварська, берлінська;

3) верхненімецька (літературна) РМ, для якої характерно витіснення місцевих діалектів і яка найбільш наближена до форми реалізації літературної мови, але зберігає окремі локальні риси. Оскільки ця мова була характерна головним чином для представників пануючих («освічених») верств суспільства, вона отримала назву «РМ освічених» (*gebildete Umgangssprache*) (Домашнев, 55).

5. Українська РМ – особливий різновид літературної мови, якою користуються в повсякденному неофіційному спілкуванні. Розмовна українська мова в своєму сучасному стані розпадається на кілька обласних говорів, які зберігають архаїчні пережитки як відображення різноманітних етапів історичного розвитку, особливу етапу феодальної роздробленості. По сукупності фонетичних та морфологічних характерних рис, українську розмовну мову прийнято поділяти на два основних говори: *північноукраїнський* та *південноукраїнський*. Південноукраїнський говір поділяється ще на дві підгрупи: *південно-східна* та *південно-західна*. Окрім цього, існує декілька перехідних говорів, в яких змішуються між собою різноманітні діалектні особливості. Говори української мови за багатьма своїми рисами збігаються з говорами російської та білоруської мов (Горпинич, 180).

6. Отже, РМ відіграє велику роль в житті людини. Вона використовується щоденно в процесі неофіційного спілкування. Її використовують люди всіх віків, всіх професій не тільки в побуті, але й в неофіційному, особистому спілкуванні, в суспільно-політичній, виробничо-трудова, навчально-наукової діяльності. РМ дає можливість мовцю не тільки вільно висловлювати свої думки, а й робити це різними засобами.

Література

1. Горпинич В. О. Українська словотвірна дериватологія: навч. посіб. / В. О. Горпинич. – Дніпропетровськ : Вид-во ДДУ, 1998 – 180 с.
2. Девкін В. Д. Особенности немецкой разговорной речи. // В. Д. Девкін. – М. : Международные отношения, 1965. – 254 с.
3. Домашнев А. И. Современный немецкий язык в его национальных вариантах. // А. И. Домашнев. – Ленинград : «Наука», 1983. – 231 с.
4. Швейцер А. Д. Современная социолінгвистика: теория, проблемы, методы. // А. Д. Швейцер. – М. : «Наука», 1976. – 176 с.